

Teoria generală a instituțiilor

O foarte scurtă trecere în revistă

Mihail Radu Solcan

Universitatea din

București

Facultatea de filosofie

Copyright © 2006

Last Revision Date: 2006-06-02

Rezumat

Principalul scop al acestui text este să ofere o prezentare a resurselor utile pentru teoria instituțiilor. Trimiterile sunt fie la materialele disponibile pe site-ul autorului, fie la materialele ce pot fi găsite în special pe Internet. Ideea-cheie a textului este că analiza economică oferă o metodă pe care se poate baza teoria instituțiilor. Instituțiile sunt un subiect care prezintă interes pentru cercetătoarele și cercetătorii din din domenii variate, precum filosofia, știința economică, dreptul, sociologia, antropologia, știința politicii, istoria. Analiza economică este privită ca o metodă, ca un mod de a gândi folositor nu doar în știința economiei, ci și în alte științe sociale. Textul acesta pune, de asemenea, accent pe identificarea setului restrâns al conceptelor funda-

[Back](#)[◀ Doc Doc ▶](#)

mentale ale analizei economice, pe baza cărora este edificată orice construcție teoretică ulterioară. Conturarea fundamentelor teoriei generale a instituțiilor prezintă în special interes pentru filosofie.

1. Analiza economică ca metodă generală de cercetare a instituțiilor

Ce ne-ar putea oferi un mod *general* de a gândi despre instituții? Există destul de multe propuneri. Instituțiile pot fi considerate convenții sau construcții sociale. Instituțiile pot fi tratate din perspectiva conceptului de cultură. Instituțiile pot fi analizate din perspectiva raporturilor istorice de putere între grupuri sociale. Instituțiile pot fi gândite prin prisma conceptului de evoluție ș.a.m.d.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

La prima vedere, analiza economică nu este alegerea cea mai potrivită când este vorba despre instituții. Cei mai mulți oameni cred că putem analiza economic doar acțiuni precum aceea de a cumpăra șuncă de la băcănie sau de investi bani într-o afacere. Acțiunile femeii sau bărbatului care intră într-o librărie n-ar fi însă analizabile economic. Punctul acesta de vedere are însă un defect fundamental: indivizii umani ar trebui să fie precum un schizofrenic - min-tea lor la bancă ar fi alta decât aceea din sala de lectură a unei biblioteci.

Mai există și o altă confuzie care creează probleme. Este vorba despre confuzia dintre dimensiunea teoretică, pozitivă a analizei economice și dimensiunea normativă. Atunci când este vorba despre economia normativă contează desigur opțiunile filosofice, politice, uneori și cele religioase

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

ale persoanelor care se angajează într-o analiză economică. Există însă un nucleu de idei teoretice nelegate de opțiunile politice ale economiștilor.

1.1. Nucleul teoretic standard

Aici încerc doar să schițez liniile de forță ale nucleului standard al analizei economice. Pentru o introducere amănunțită, argumente și exemple aveți nevoie de un manual de analiză economică. Eu aș opta pentru **Price Theory**[3] de David D. Friedman.

O trecere în revistă a nucleului standard se găsește și în anexele A și B (pp.134 ș.u.) la cursul meu de **Instituții politice și economice** pentru învățământul la distanță.

[Back](#)[Doc](#)

● Valoarea din perspectiva preferințelor

Analiza economică ne oferă mijloace pentru a vorbi despre acțiunile umane. Ideea de bază este că atunci când un individ întreprinde o acțiune *alege* respectiva acțiune pentru că ea conduce la o stare de lucruri, la un rezultat pe care-l preferă altor stări de lucruri. Dacă veți continua să citiți această pagină, aceasta înseamnă că preferați această stare de lucruri (continuarea lecturii) întreruperii lecturii și întreprinderii unei alte acțiuni.

Preferințele oferă un mod „subiectiv“ de a privi lucrurile. Nu trebuie uitat însă ca termenul „subiectiv“ nu vizează aici stări mentale ale subiecților umani, ci moduri de a ne raporta la acțiuni. Acțiunile sunt cele care dezvăluie preferințele noastre — acesta este un principiu de bază al nucleului standard al analizei economice.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

● Costul din perspectiva oportunităților

Într-un anumit fel, restricția avută în vedere în principiul dezvăluirii preferințelor (v. p. 6) are importanță din punctul de vedere al criteriului după care **identificăm** preferințele: acțiunile (acțiunea de a cumpăra ceva, de a căuta un preț mai bun, de a produce un bun și așa mai departe). Altfel am putea admite că oamenii au în vedere o mulțime de acțiuni. Oricum n-ar trebui însă să le examinăm mintea pentru că economia vizează felul în care oamenii potrivește acțiunile pe care le au în vedere cu posibilitățile de acțiune pe care le oferă lumea din jur.

Lumea în care trăim ne oferă diverse posibilități de a acționa. Economiiștii folosesc pentru aceste posibilități de acțiune un termen tehnic: oportunități. În fiecare moment,

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

un individ dat are un evantai de oportunități. Important este faptul că aceste oportunități se exclud unele pe altele.

Dacă, la un moment dat, o persoană folosește o oportunitate de acțiune, atunci celelalte oportunități, din acel moment, sunt jertfite. Altfel spus acțiunea persoanei respective are un *cost*.

Ceea ce am definit mai sus este o perspectivă asupra conceptului de cost, nu un anumit tip de cost. De regulă, în analiza economică, această perspectivă se numește „cost de oportunitate“. Am adoptat aici recomandarea din capitolul 3 din *Price Theory*[3, p.43] de a privi costul de oportunitate nu ca pe un anumit tip de cost, ci ca pe un mod de a concepe orice tip de cost.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

● Nodul gordian: utilitatea

Analiza economică seamănă uneori cu analiza filosofică. În filosofie ne punem adesea întrebarea dacă o anumite interogație sau o afirmație are sens sau nu. Tot așa procedăm, de fapt, și în analiza economică.

Are oare noimă să răspundeți la o întrebare despre „valoarea pâinii”? Unii încearcă să discute problema respectivă în termeni de nevoi umane. Analiza economică taie – cum vom vedea mai jos – nodul gordian.

Primul pas este simplu: analiza economică folosește utilitatea ca pe o măsură.¹ În aparență însă, utilitatea ca măsură

¹Pentru o discuție filosofică a se vedea David Gauthier, *Morals by Agreement* (Oxford: Clarendon Press, 1986), cap.2, în special p.23. Gauthier compară rolul conceptului de utilitate cu rolul conceptului de temperatură. Putem vorbi, de pildă, despre temperatura mai ridi-

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

a preferințelor creează insurmontabile dificultăți. Pâinea și apa sunt extrem de utile — în contrast cu mărgelele, de pildă. Utilitatea pare să furnizeze o măsură cu proprietăți cât se poate de puțin dezirabile, în vădit contrast cu ceea ce vedem pe o piață, dacă examinăm prețul apei și al bijuteriilor.

Al doilea pas constă în tăierea nodului gordian al unor sintagme precum „valoarea pâinii“. Nodul acesta a fost retezat de sabia revoluției marginaliste în secolul al XIX-lea. Nu examinăm pâinea în general, ci o unitate suplimentară de pâine (o ipotetică „felie de pâine“). Nu avem de ales în-

cată de la București decât cea de la Istanbul. Aceasta înseamnă că, din perspectiva măsurătorii folosite, este mai cald la București decât la Istanbul. Nu înseamnă desigur că avem vreo explicație pentru diferența de căldură, ci doar că avem un mod de a măsura.

[Back](#)[◀ Doc Doc ▶](#)

tre pâine și bijuterii, ci între o „felie de pâine“ și o „felie“ dintr-o bijuterie.

Din perspectiva unității suplimentare dintr-un bun, dificultățile legate de utilitate dispar. Pentru amănunțele acestui argument crucial în analiza economică a se vedea începutul secțiunii despre „Echilibrul prin competiție într-o economie simplă“ și capitolul 3 din [Price Theory](#)[3].

● Alegerea rațională a cursului acțiunii

Ideea de a privi acțiunile prin prisma unei unități suplimentare produse în fiecare moment este extrem de rodnică.

Vorbind într-un mod neeconomic, să zicem că acordați o mare prețuire curățeniei din casă. Ați vrea ca fiecare centimetru pătrat să fie lipsit de praf în fiecare moment. Pentru asta trebuie să curățați casa centimetru cu centimetru.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

Când este, economic vorbind, acest curs al acțiunii rațional și când nu este rațional?

Pentru a răspunde la întrebarea de mai sus trebuie să ne uităm atât la valoarea curățeniei de pe fiecare centimetru pătrat, cât și la costurile implicate. Pentru a curăța trebuie să munciți. Acest lucru înseamnă renunțarea la oportunități. Ați putea citi sau vedea un film. Iar munca în sine are ceea ce economiștii numesc dizutilitate.

Ce este rațional să facem? Atâta timp cât valoarea unui centimetru suplimentar curățat est mai mare decât costul curățării, continuăm să curățăm. De îndată ce costul este mai mare decât valoarea, nu este rațional să continuăm.

În capitolul al 5-lea din **Price Theory**[3], David D. Friedman discută cazul unei persoane care tunde iarba din curtea casei. Dacă examinați **Figura 5-7**[3, la p.127] veți vedea

[Back](#)[◀ Doc Doc ▶](#)

cum pot fi reprezentate grafic curbele valorii marginale și ale costului marginal.

● Delicata problemă a eficienței

S-ar părea că ideea de raționalitate² este relativ ușor de generalizat la nivelul unei colectivități. Nu este chiar așa.

În fond, dacă valoarea unei unități suplimentare dintr-un bun depășește costul respectivei unități, ne putem gândi că persoana în cauză și-a ameliorat situația, starea în care se află. Prin extensie, ne putem gândi la modul în care membrii unei comunități își ameliorează treptat situația până când nimeni nu-și mai poate îmbunătăți starea în care se află fără a înrăutăți starea altcuiva.

²V. pagina 11.

David D. Friedman discută pe larg problema eficienței la nivelul unei colectivități în capitolul al 15-lea din **Price Theory**. El înclină către conceptul de eficiență propus de Alfred Marshall. Din perspectiva lui Marshall, orice schimbare într-o colectivitate va aduce pe unii într-o situație mai bună și pe alții într-o situație mai proastă. Lăsând detaliile la o parte, problema eficienței este în acest caz cea a existenței unui câștig net.

1.2. Poziții non-standard

Școala Austriacă formulează o serie de critici la adresa nucleului standard al analizei economice. Dintre aceste critici voi reține aici două.

Școala austriacă este sceptică față de compararea interpersonală a utilităților. Poziția aceasta este importantă în

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

raport cu discuția despre eficiență de la pagina 13. În lipsa comparațiilor interpersonale de utilități nu se pot formula judecăți în care să se spună că starea unora este mai bună decât a altora. Cu atât mai puțin ar putea fi judecate câștigurile nete la nivelul întregii comunități.

Școala austriacă este extrem de reticentă față de recursul la matematică în analiza economică. Această poziție contrastează cu rolul acordat îndeobște limbajului matematic în abordarea standard a analizei economice. Pentru o discuție mai amănunțită a se vedea aceste **Note privitoare la utilizarea matematicii în știința economică** pregătite pentru **Cursul de filosofia științei economice** sau versiunea lor tipărită: Mihail-Radu Solcan, „Școala austriacă de economie și respingerea utilizării matematicii în știința economică“, în Constantin Stoenescu și Ion Tănăsescu(editori), *Filosofia*

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

austriacă: origini, specific, reprezentanți (Giurgiu: Pelican, 2005), pp.193–202.

Din alte puncte de vedere, Școala austriacă are însă elemente comune cu nucleul standard al analizei economice. Deosebit de semnificativă mi se pare prezența conceptului de utilitate marginală. De asemenea, Școala austriacă reține ca pe un principiu important individualismul metodologic. Acest principiu cere ca explicația oricărei acțiuni colective să fie făcută în termenii acțiunilor individuale. Individualismul metodologic este o trăsătură standard a științei moderne.

Prin contrast, neoinstituționalismul despre care va fi vorba mai jos, pare să relaxeze cerința individualismului metodologic. Putem aprecia că, din acest punct de vedere, neoinsti-

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

tuționalismul este non-standard în raport cu nucleul standard al analizei economice.

Pentru detalii privitoare la perspectivele asupra instituțiilor a se vedea Mihail-Radu Solcan, „Instituțiile și teoria formală a acțiunii“, în Adrian Miroiu(editor), *Instituții în tranziție* (București: Punct, 2002), pp.17–54 sau versiunea inițială a acestui text [aici](#).

1.3. Instituțiile

Din perspectiva analizei economice, instituționalismul are în mod limpede două forme. Trebuie distins între vechiul instituționalism și noul instituționalism. Pentru detalii a se vedea acest text despre [Vechiul și noul instituționalism](#). În acest text introductiv avem în vedere doar noul instituțio-

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

nalism în versiunea cunoscută îndeobște sub numele de „*law and economics*“.

Conceptul-cheie pentru noul instituționalism este cel de cost al tranzacțiilor. El a fost introdus în analiza economică de către Ronald Coase.

Aplicații importante ale noului instituționalism sunt în zona analizei economice a instituțiilor juridice. De aici și denumirea de „*law and economics*“.

Law and economics folosește nucleul standard al analizei economice. Direcția aceasta de cercetare își îndreaptă atenția însă către o zonă pe care cercetarea economică standard n-o abordează: instituțiile. Din acest punct de vedere, noul instituționalism este non-standard în raport cu direcțiile de cercetare uzuale în știința economică.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

● Costul tranzacțiilor

Ronald Coase a introdus inițial conceptul de cost al tranzacțiilor pentru a explica rațiunile existenței firmelor pe o piață. Ideea lui Coase este că funcționarea pieței nu are loc fără costuri. A se vedea în acest sens articolul lui Coase[2, p.390] din 1937. O versiune a articolului din 1937 este disponibilă și pe **Internet**; pentru ideea costului implicat de funcționarea pieței a se vedea p.4.

Costul tranzacțiilor are trei elemente de bază. Acestea sunt legate de:

- explorarea pieței în căutarea unui preț bun, a unei partenerie/partener pentru o tranzacție;
- costurile implicate de negociere (costurile asociate cu procesul de negociere a contractului);

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

- costurile monitorizării și impunerii respectării contractelor.

Din perspectiva *law and economics*, „The Problem of Social Cost“[1] este textul fundamental. Aici este introdusă ideea unei legături între costul tranzacțiilor și instituții.

Instituțiile influențează costul tranzacțiilor. Ca orice cost, costul tranzacțiilor influențează eficiența. Rezultă deci că instituțiile influențează eficiența.

• Instituțiile ca reguli

Din perspectivă teoretică, instituțiile sunt reguli, sunt restricții care afectează acțiunile umane. Ideea aceasta a instituțiilor ca reguli este limpede în texte ale unor autori semnificativi în domeniu, precum Douglas North[4, p.97].

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

În teorie, se face o distincție între instituții și organizațiile care asigură impunerea respectării regulilor. Din păcate, în limba română, n-avem o expresie consacrată pentru englezescul *enforcement* (impunerea respectării regulilor). Organizațiile sunt însă legate de *enforcement*. Pentru o discuție mai amplă a distincției dintre instituții și organizații a se vedea aici [Cursul de instituții politice și economice](#), pp.15 ș.u.

În practică, în viața cotidiană, în limbajul jurnalistic distincția dintre instituții și organizații n-are circulație. Starea aceasta de lucruri este, într-un anume fel, firească. Limbajul natural are tendința de a încețoșa multe distincții. În dezbaterea publică, lipsa distincției dintre instituții și organizații poate genera însă consecințe nefericite.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

2. Dezbateri cu privire la presuposițiile teoriei instituțiilor

Din punct de vedere filosofic, ceea ce atrage în cazul analizei economice este simplitatea fundamentelor. Conceptele de bază, precum cele de valoare, cost, utilitate, raționalitatea acțiunii, alcătuiesc un sistem clar delimitat și pe temelia căruia se construiește tot edificiul ulterior.

Nu trebuie uitat, de asemenea, faptul că teoriile despre instituții bazate pe metoda analizei economice pot fi coroborate empiric. Nu este vorba doar despre speculații formulate într-un mod elegant.

Există însă o serie de dispute cu privire la unele presuposiții ale teoriei instituțiilor în stilul *law and economics*. Conceptul de presuposiție este luat aici în sensul său din

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

filosofia analitică. Pentru o discuție mai amplă despre presuposiții a se vedea capitolul al doilea din cartea mea **Arta răului cel mai mic**.

2.1. Problema individualismului metodologic

Teoriile științifice nu sunt judecate numai pe baza coroborării cu faptele. Teoria geostatică a lui Ptolemeu, în momentul în care intră în competiție cu teoria lui Copernic, putea fi pusă în acord cu faptele. Această coroborare cu faptele se făcea însă cu prețul unor calcule matematice încâlcite. Teoria lui Copernic avea avantajul simplității.

În știința modernă în general, simplitatea construcției teoretice s-a realizat prin asumarea unor entități de bază elementare. Interacțiunile lor explică fenomenele complexe. În științele sociale pare limpede că acțiunile individuale re-

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

prezintă asemenea elemente pe baza cărora sunt explicate fenomenele sociale. Cerința de a proceda în acest mod se numește „individualism metodologic“.³

Într-un studiu consacrat Școlii austriece, Robert Nozick[5] a analizat critic principiul individualismului metodologic. Observațiile sale cred că sunt relevante și dincolo de contextul mai îngust al vederilor Școlii austriece.

Pentru Nozick instituțiile modelează evantaiul de oportunități. Ca să dau un exemplu simplu mă voi referi la un examen în două universități ipotetice. În prima universitate, cine știe mai mult obține o notă mai mare. În a doua universitate, notele sunt date în funcție de ordinea prezentării la examen. Aceste examene ipotetice sunt două instituții di-

³Ea este reținută și în secțiunea 2.1 a articolului „Schools“ de către Ejan MacKaay în *Encyclopedia of Law and Economics*

[Back](#)[Doc](#)[Doc](#)

ferite pentru că regulile de notare sunt diferite. S-ar putea ca-n ambele cazuri cine vine mai devreme să aibă o notă mai mare. Problema este că-n al doilea caz acest efect este generat de instituție ca atare.

Putem spune în cazul celui de al doilea examen descris mai sus că persoanele examinate au reacționat la acțiunile pe care se așteptau să le întreprindă profesorii? Nu tocmai. Profesoarele sau profesorii au acționat așa pentru că lumea se așteaptă ca ele sau ei să respecte regula.

Dacă instituțiile au un statut ontologic distinct de acțiunile individuale, atunci teoria instituțiilor, chiar și cea făcută cu metodele analizei economice, este non-standard.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

2.2. Alte probleme

Sunt multe alte probleme de ordin metodologic sau chiar etic pe care pare să le ridice teoria instituțiilor.

- **Lipsa recursului la cadrul cultural**

Vechiul instituționalism își propunea să plaseze prețurile într-un cadru cultural. În general, fenomenele economice erau explicate de vechiul instituționalism prin prisma carcasei culturale în care ar fi încastrate.

Din perspectiva noului instituționalism cred că acest lucru nu mai este posibil. Noul instituționalism admite și instituțiile informale (regulile informale). Acestea sunt însă cel puțin o parte din ceea ce numim „cultură“. Al însemna

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

să eludăm problema aflată în discuție (cea a instituțiilor) dacă am explica instituțiile tot prin instituții.

Cheia de boltă a *law and economics* o reprezintă costul tranzacțiilor. Costurile diferite ale tranzacțiilor în sisteme instituționale diferite explică de ce oamenii optează pentru un sistem instituțional. Aceasta este o idee puternică și care vizează, în fond, explicarea oricărei instituții, inclusiv a ceea ce alcătuiește *cultura* comunității respective.

● Problema semnificațiilor

Teoria instituțiilor este uneori modelată după teoriile lingvistice. Ideea este relativ simplă: limbile naturale ar fi și ele instituții; deci modul de a studia în lingvistică aceste instituții ar putea fi luat drept model. Ar conta atunci faptul că limba ne permite să operăm cu semnificații sau cu înțe-

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

lesuri, lucru pe care nucleul standard al analizei economice îl ignoră.

Limbile naturale sunt, ce-i drept, acceptate adesea ca exemple de instituții. Și-n cazul comunicării lingvistice este vorba despre interacțiuni dintre oameni. Problema este doar că nu avem acel „non-Tuism“ despre care vorbea Philip Wicksteed.⁴ În cazul limbii este normal să luăm în considerare auditoriul (de aici și focalizarea pe ceea ce poate *înțelege* auditoriul). În cazul tranzacțiilor avute în vedere de teoria economică acest lucru nu este adevărat. Combinând pe Adam Smith cu Wicksteed, am putea spune că băcanul nu

⁴A se vedea **The Common Sense of Political Economy**: Including a Study of the Human Basis of Economic Law(1910), capitolul 5: I.5.24-26; se poate consulta și **Introducerea** la operele lui Wicksteed scrisă de Ian Steedman, 1999.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

dă de mâncare clientului (și desigur nu este interesat de semnificația acordată produselor de băcănie de către clientelă) pentru ca acesta să nu moară de foame, ci pentru că examinează *alte* dorințe.

- **Problema moralității analizei economice dreptului**

Ronald Dworkin a susținut că un sistem de drept conceput pentru a spori eficiența este imoral.⁵ Dworkin pare să se bazeze pe ideea că averea ca atare nu reprezintă o valoare (morală).

Landes și Posner observă că în cazul unor asemenea ar-

⁵Argumentul lui Dworkin este menționat în William M. Landes și Richard A. Posner, *The Economic Structure of Tort Law* (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1987), p.9.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

gumente avem de a face cu o confuzie între pozitiv și normativ. Argumentul lui Dworkin ar putea fi un argument contra unor recomandări cu caracter normativ. El este lipsit de relevanță în cazul analizei economice a instituțiilor văzute ca efort de a furniza o explicație științifică.

3. Literatura privitoare la teoria instituțiilor

Mă voi limita aici în special la resursele disponibile pe Internet. Chiar dacă nu acoperă nici pe departe toată literatura referitoare la instituții, numărul resurselor disponibile pe Internet este considerabil.

Voi începe prin a menționa cartea lui David D. Friedman despre *law and economics: Law's Order: what economics has to do with law and why it matters* (Princeton University

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

Press, 2000). Există o **versiune pe Internet** a acestei cărți. Avantajul versiunii de pe Internet constă în special în posibilitatea de a urmări cu ușurință trimiterile la alte resurse disponibile pe Internet.

David D. Friedman are, de asemenea, un articol despre *law and economics* în *The Concise Encyclopedia of Economics*.

O introducere simplă și antrenantă în lumea ideilor lui Ronald Coase oferă articolul lui David D. Friedman „**The World According to Coase**“.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

3.1. Problematika analizei economice a dreptului

Cursul de **Economic Analysis of Law** ținut la Santa Clara University de către David D. Friedman oferă o sumedenie de teme, de probleme care pot fi cercetate.

A se vedea în special însemnările pentru **cursul din anul 1997**.

Enciclopedia care este prezentată în continuare conține și ea o trecere în revistă a problematicii vaste a analizei economice a dreptului.

3.2. Encyclopedia of Law and Economics

Editată de Boudewijn Bouckaert (de la Universitatea din Ghent) and Gerrit De Geest (de la Universitatea din Ghent și Universitatea din Utrecht) *Encyclopedia of Law and Eco-*

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

nomics (Cheltenham: Edward Elgar, 2000) este o lucrare amplă, în 5 volume. În prezent ea este integral disponibilă și pe **Internet**.

Encyclopedia of Law and Economics este utilă și din perspectiva studiilor europene. Ea are în egală măsură deschideri către sistemul jurisprudențial anglo-saxon și către sistemele de drept continentale.

Prefața enciclopediei este semnată de către Richard Posner. Richard Posner este autorul *Economic Analysis of Law* (Boston: Little, Brown and Co., 1972).⁶

Enciclopedia prezintă istoria *law and economics* în general și evoluția cercetărilor în diverse țări. Sunt, de aseme-

⁶Pentru istoria *law and economics* și pentru locul lui Richard Posner în această istorie a se vedea Ejan Mackaay “**History of Law & Economics**” în *Encyclopedia of Law and Economics*.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

nea, prezentate variate școli de gândire în domeniul analizei economice a instituțiilor.

Partea principală a enciclopediei este rezervată articolelor grupate pe diverse teme: proprietate, răspundere civilă, contracte, impozite și altele.

3.3. Colecția de studii din cadrul *Berkeley Program in Law & economics*

University of California din Berkeley are un program de analiză economică a dreptului. În cadrul acestui program a fost alcătuită și o colecție de studii pe diverse teme din domeniu. Colecția este disponibilă **pe Internet**.

Termenul de *law and economics* nu trebuie să ne inducă în eroare. Nu este vorba doar despre analiza economică a

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

unor chestiuni ce țin de teoria sau practica juridică. Este vorba despre o metodă de investigare a instituțiilor în general. Pentru ilustrarea acestei idei, a se vedea, de pildă, studiul lui Robert Cooter **Who Gets On Top in Democracy? Elections as Filters** (November 15, 2002).

În studiul menționat, Robert Cooter susține că selecția politicianilor este mai eficientă dacă ele sau ei trebuie să se prezinte de cât mai multe ori în fața corpului electoral. Este vorba desigur pe politiciene sau politicieni care se prezintă personal în alegeri, nu pe listele unor partide. Analiza economică arată de ce asemenea sisteme politice sunt mai eficiente.

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

3.4. Colecția de studii de la Facultatea de drept a Universității din Chicago

Facultatea de drept a Universității din Chicago este leagănul *law and economics*. Aici s-a conturat în fond ideea acestui tip de abordare a instituțiilor.

Pe situl Internet al Facultății de drept a Universității din Chicago este disponibilă o amplă **colecție de studii**.

Printre cei care semnează aceste studii sunt: Richard A. Epstein, Richard A. Posner, William M. Landes, Robert Cooter și alții.

3.5. Spețe și cazuri

Spețele și cazurile joacă în analiza economică a instituțiilor un rol comparabil cu acela pe care-l joacă experimentele în

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

științele naturii. Spețele și cazurile ne permit să judecăm critic teoriile noastre cu privire la instituții.

Voi da în continuare câteva exemple semnificative.

Riggs v. Palmer este o speță celebră în jurisprudența nord-americană. Unii apreciază că această speță ne provoacă să reflectăm critic la ideea că instituțiile sunt sisteme de reguli. Se pune problema dacă nu cumva li principiile de drept sau alte principii nu sunt și ele o parte componentă a instituției.

Liebeck v. McDonald's Corp este o speță recentă. Ea ilustrează complicata legătură dintre decizia judiciară, efectele amenzilor și eficiență.

Speța **U.S. v. ElcomSoft & Sklyarov** ne pune în fața unor complicate probleme legate de jurisdicție, ilegalități și in-

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

tenția de a comite un act ilegal. A se vedea și [arhiva](#) documentelor referitoare la această speță.

Dezbaterea publică în legătură cu patentele software în Europa reprezintă un caz care aduce în discuție o problemă foarte complicată.⁷ Opiniile sunt împărțite.⁸

Bibliografie

[1] Ronald Coase. *The Problem of Social Cost* [*Journal of Law and Economics*, octombrie 1960]. <[http:](#)

⁷Pentru informațiile de bază vedeți articolul din *Wikipedia* despre dezbaterea în legătură cu [patentele software](#)

⁸Pentru o explicație favorabilă patentelor software a se vedea articolul despre patente software din [Ius mentis](#). Pentru campania dusă de criticii patentelor software în Europa a se vedea [situl FFII](#).

[Back](#)[◀ Doc](#)[Doc ▶](#)

- [//www.sfu.ca/~allen/CoaseJLE1960.pdf](http://www.sfu.ca/~allen/CoaseJLE1960.pdf)>, data accesării: 2006-06-01. Citată la p. 20.
- [2] Ronald Coase. The nature of the firm. *Economica*, 4(16):386–405, noiembrie 1937. Citată la p. 19.
- [3] David D. Friedman. *Price Theory*. Cincinnati, Ohio: South-Western Publishing Co, 1986, 1990. <http://www.daviddfriedman.com/Academic/Price_Theory/PThy_ToC.html>. Citată la pp. 5, 8, 11, and 12.
- [4] Douglass C. North. Institutions. *Journal of Economic Perspectives*, 5(1):97–112, 1991. Citată la p. 20.
- [5] Robert Nozick. On austrian methodology. *Synthese*, 36:353–392, 1977. Citată la p. 24.

Back

◀ Doc

Doc ▶

